

Replik: Den svenska avtalsmodellen riskerar att haverera

Dagens Industri den 9 juni 2017

Industrins löneavtal är i dag normerande för hela ekonomin. Jag har i olika sammanhang diskuterat om detta system bör modifieras och ta mer hänsyn till andra sektorer. Detta kritiserar i Di 7/6 av chefsekonomerna i fyra arbetsgivarförbund.

Min syn är denna. En åldrande befolkning kan antas spara mindre och därför öka både sin privata och offentliga konsumtion. Det finns samtidigt stora uppdämda behov av investeringar, främst i bostäder och infrastruktur.

På sikt utvecklas därför antagligen inhemsk efterfrågan på varor och tjänster starkare än exportefterfrågan. Då kommer arbetskraftsefterfrågan i hemmamarknadsinriktade sektorer (många privata tjänstesektorer, byggsektor och offentlig sektor) att öka i förhållande till efterfrågan i mer internationellt konkurrensutsatta sektorer som industrin.

Om det ska fungera väl med låga löneökningar bestämda av industrins förutsättningar, krävs ett tillräckligt utbud av arbetskraft. Det förutsätter en framgångsrik etablering på arbetsmarknaden av utrikes födda så att deras potential tas till vara. Men om det misslyckas, kommer ett lågt industrimärke för löneökningarna att fungera som en priskontroll och ge bestående arbetskraftsbrist.

Med otillräckligt arbetskraftsutbud kan sysselsättningen i mer hemmamarknadsinriktade sektorer bara öka om sysselsättningen minskar i internationellt mer konkurrensutsatta sektorer. Det kan bara ske genom att löneökningarna i ekonomin blir högre än utrymmet i industrin.

En central uppgift för lönebildningen är att fördela arbetskraften mellan sektorer på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt som speglar medborgarnas preferenser som de uttrycks i både privata konsumtionsbeslut och kollektiva politiska beslut (som kan innebära högre skatter för att finansiera välfärdstjänsterna). Däremot är det inget självändamål att en enskild sektor som industrin ska ha en viss storlek.

En intellektuell diskussion om lönenormeringen är svår att få till. Försök till det bemöts standardmässigt, som av chefsekonomerna, med floskler av typen att Sverige "måste kunna skörda frukterna av ett stort ekonomiskt utbyte med omvärlden" och att det kräver "en stark konkurrensutsatt sektor". Alla är överens om det. Men det betyder inte att vi måste ha en så stor exportsektor att bytesbalansöverskottet ska uppgå till som i dag nära 6 procent av BNP.

Det behövs en konstruktiv diskussion om möjliga förändringar av avtalsmodellen. Risken är annars stor att ändrade förutsättningar skapar sådana spänningar att dagens system till slut havererar utan att det finns något bra alternativ att sätta i dess ställe.

Lars Calmfors